

Brüssel, 7.6.2017
COM(2017) 295 final

**KOMISJONI TEATIS EUROOPA PARLAMENDILE, NÕUKOGULE, EUROOPA
MAJANDUS- JA SOTSIAALKOMITEELE NING REGIOONIDE KOMITEELE**

Euroopa Kaitsefondi käivitamise kohta

SISSEJUHATUS

EL seisab silmitsi suureneva ebastabiilsuse ja konfliktidega oma naaberriikides ning esile on kerkimas uued julgeolekuohud. Lähimas tulevikus olukord ilmselt ei muutu. Kodanikud ootavad Euroopalt üha rohkem kaitset nii ELi piires kui ka väljaspool, kuna kõnealuste probleemide ulatus on selline, et ükski liikmesriik ei suuda nendega toime tulla üksinda.

Euroopa kodanike julgeolek on eelkõige Euroopa vastutus. Seda tunnistades investeerivad liikmesriigid taas üha rohkem kaitseks. Praeguse 28 liikmesriigi kaitsekulutused moodustavad 1,34 % SKPst (EL27 puhul on vastav näitaja 1,32 %) ja neid peaks kindlasti suurendama.

Et olla valmis vastu seisma homsetele ohtudele ja kaitsta oma kodanikke, peab Euroopa suurendama oma strateegilist sõltumatust. Selleks tuleb välja arendada kesksed tehnoloogiad kriitilistes valdkondades ja strateegiline võimekus, et tagada tehnoloogiline juhtpositsioon. ELi kodanike ootuste täitmine on võimalik vaid kõigil tasanditel tehtava koostöö kaudu. Koostööd edendades saab Euroopa Liit aidata maksimeerida liikmesriikide kaitseinvesteeringute tootlikkust ja kvaliteeti.

Seepärast on kaitsepoliitika president Junckeri poliitiliste suuniste üks prioriteetsetest tegevusvaldkondadest. Euroopa Liit pani 2016. aastal aluse tugevamale Euroopa kaitsepoliitikale. Osana Euroopa Liidu üldise välis- ja julgeolekupoliitika strateegia raames kavandatud laiaulatuslikust kaitsemeetmete paketist võttis komisjon vastu Euroopa kaitsealase tegevuskava¹.

Tegevuskavas on esitatud meetmed Euroopa kaitsealase koostöö tõhustamiseks ja Euroopa kaitsetööstuse konkurentsivõime toetamiseks. Kavas nähti ette Euroopa Kaitsefondi loomine. Fond peaks aitama liikmesriikidel edendada koostööd ning seeläbi arendada ja omandada olulist strateegilist kaitsevõimet. Euroopa Ülemkogu tervitas algatust ja komisjoni kavatsust esitada ettepanekud Euroopa Kaitsefondi loomise kohta 2017. aasta esimesel poolel².

Nüüd on aeg see teoks teha, sest aeg lendab kiiresti. Euroopa Kaitsefondi rakendamine peab olema prioriteet.

Töö on käimas Euroopa Kaitsefondi teadusuuringute vahendi ettevalmistamisel. Täna esitab komisjon õigusakti ettepaneku Euroopa kaitsevaldkonna tööstusliku arendamise programmi kohta. Selles ettepanekus võetakse arvesse kõigi sidusrühmadega, eelkõige liikmesriikidega peetud arutelusid. Tihedat koostööd on tehtud kõrge esindaja ja Euroopa Kaitseagentuuriga. Käesolevas teatises esitatakse ka vahendeid, millega edendada liikmesriikide ühist kaitsevõime omandamist. Täiendavaid meetmeid võetakse fondi loomise järgmistes etappides.

Euroopa Kaitsefond peab saama oluliseks abivahendiks Euroopa kaitse tuleviku kindlustamisel. See toetab eesmärke, milles liit lepib kokku Euroopa julgeoleku- ja kaitsealiidu loomise stsenaariumide võrdlemisel, nagu on märgitud aruteludokumentis Euroopa kaitse tuleviku kohta³.

1. Miks me vajame Euroopa Kaitsefondi?

Hoolimata viimaste aastate jooksul tehtud mitmetest algatustest on Euroopa kaitsetööstusesse tulevase võime arendamiseks ja hankeks tehtavate investeeringute maht ja kvaliteet ebapiisav. Liikmesriigid ei tee piisavalt koostööd, pidades silmas, et üle 80 % hangetest ning üle 90 %

---

¹ COM(2016)950.

² Vt Euroopa Ülemkogu 15. detsembri 2016. aasta järelduste punkt 12.

³ Vt aruteludokument Euroopa kaitse tuleviku kohta, COM(2017)315.

teadusuuringutest ja tehnoloogia arendusest toimub riiklikul tasandil. Kaitsetööstus on jätkuvalt väga killustunud – Ameerika Ühendriikide 30 erineva relvasüsteemiga võrreldes on Euroopas 178 erinevat relvasüsteemi. Kaitseplaneerimise liiga vähene koordineerimine viib maksimumajate raha ebatõhusa kasutamiseni ning kaitsejõudude põhjendamatu dubleerimise ja ebaoptimaalse kasutusvalmiduseni. Kaitsekulutuste tase erineb liikmesriigiti oluliselt. Ühise kaitsevõime tagamiseks tuleb edendada solidaarsust, sealhulgas ELi eelarvevahendite kaasamise abil.

ELi tasandil saavad komisjon, kõrge esindaja/asepresident ja Euroopa Kaitseagentuur (EDA) oluliselt aidata liikmesriike planeerimise koordineerimisel ja tulevase võime ühisel arendamisel. Mõttekas oleks astuda järgmisi samme.

- ELi uue julgeoleku ja kaitse eesmärkidest lähtuvalt määrata korrapäraselt kindlaks Euroopa kaitsevõime prioriteedid. Kõnealused eesmärgid põhinevad Euroopa Liidu üldisel välis- ja julgeolekupoliitika strateegial ja selle kiitis heaks Euroopa Ülemkogu⁴. 2018. aastal läbi vaadatud võimearendusplaan on peamine alusdokument ELi tasandil. Vajaduse korral võetakse arvesse ka piirkondliku ja rahvusvahelise koostöö algatusi, mis aitavad kaasa ELi prioriteetide rakendamisele.
- Suurem läbipaistvus ja poliitilised suunised riikliku võime planeerimisel. Kaitseküsimuste iga-aastane kooskõlastatud läbivaatamine aitab koordineerida riiklikku kaitseplaneerimist ja edendada Euroopa kaitsealast koostööd.
- Ühisrahastamismehhanismid, nagu on ette nähtud Euroopa Kaitsefondi puhul, peaksid aitama kaasa struktuursele lähenemisele tihedama kaitsealase koostöö suunas.

Investeeringuotsuste koordineerimiseks tuleb ühiselt kindlaks määrata vajadused ja prioriteedid. Need jäävad liikmesriikide otsustada. Mõned prioriteedid on juba kindlaks määratud, nt kaugjuhitava õhusõiduki süsteemid (droonid), õhus tankimise võime, satelliitside ja küberkaitse⁵. Neid prioriteete kinnitati Euroopa Liidu üldises välis- ja julgeolekupoliitika strateegias, milles määrati kindlaks täiendavad prioriteetsed valdkonnad, kus Euroopa peab investeerima ja edendama koostööpõhist väljatöötamist. Need valdkonnad on järgmised: luure, seire ja reke, autonoomne juurdepääs kosmosele ja Maa püsiv seire, samuti meresõidu turvalisus.

Esmatähtis on investeeringute suurem koordineerimine liikmesriikide vahel kogu tööstustsükli ajal alates teadusuuringutest kuni prototüüpide väljatöötamiseni ja kaitsevõime omandamiseni. See aitaks tõhustada riiklikke kaitsekulutusi, maksimeerida innovatsiooni suurema mastaabiefekti kaudu, vähendada dubleerimise ohtu ning edendada relvajõudude koostegutsemisvõimet ja varustuse standardimist. Samuti võimaldaks see riski ja kulude jagamist.

Seepärast on Euroopa Kaitsefondi eesmärk pakkuda vajalikke stiimuleid tööstustsükli igas etapis. Fondi eduka toimimise peamiseks mõõdupuuks on seega ühiste kaitseprojektide osakaalu oluline suurenemine üldistes kaitsekulutustes⁶. Fond peab aitama arendada tehnilisi oskusi ja pakkuma stiimuleid integreeritud ja konkurentsivõimeliste piiriüleste tarneahelate loomiseks. Võimalikku täiendavust tsiviilkasutuse ja vastavate Euroopa

⁴ Euroopa Ülemkogu 25. detsembri 2016. aasta järeldused ja nõukogu 14. novembri 2016. aasta järeldused Euroopa Liidu üldise välis- ja julgeolekupoliitika strateegia rakendamise kohta julgeoleku- ja kaitsepoliitika valdkonnas.

⁵ Vt Euroopa Ülemkogu 20. detsembri 2013. aasta järeldused.

⁶ Koostööprojektide osakaal Euroopa kaitsevarustuse hangetes on praegu ligikaudu 22,1 %. 90 % nendest koostööprojektidest on Euroopa omad ja nendega seotud investeeringute maht on 5,1 miljardit eurot.

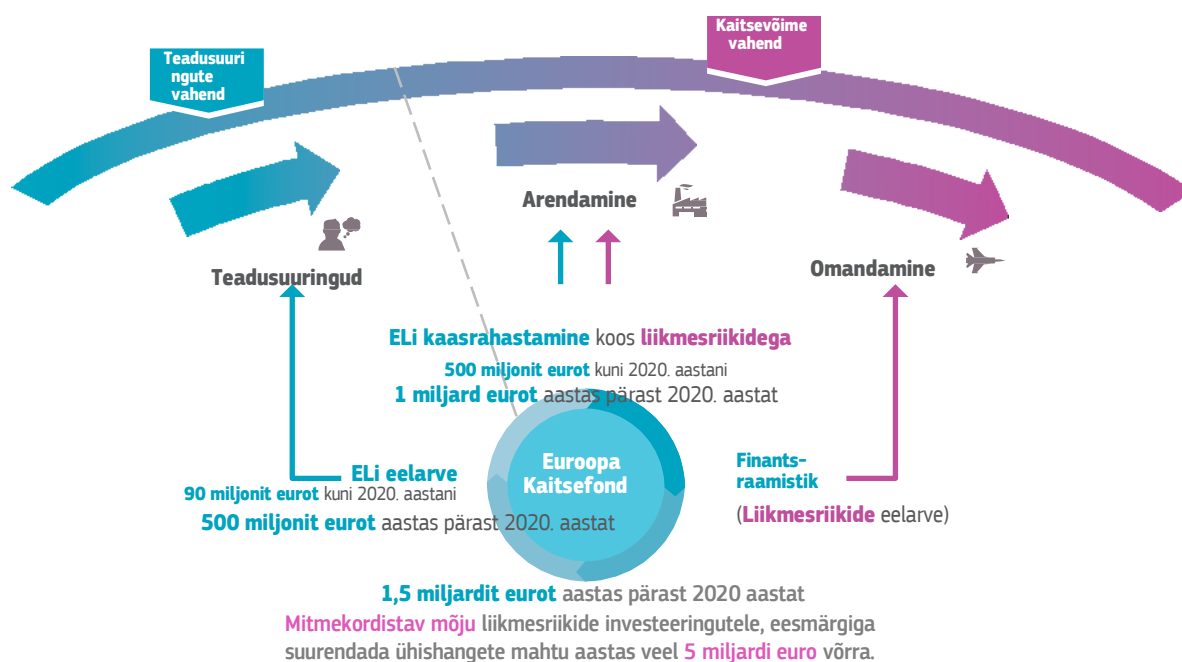
tsiviiltoetusprogrammidega uuritakse kogu kavandamis- ja rakendamistsükli jooksul. See tagab Euroopa vahendite kõige tõhusama kasutamise ja täiendavuse nii tsiviil- kui ka sõjaliste teadusuuringute, innovatsiooni ja kasutuselevõtu puhul. Eriti oluline on täiendus teiste ELi julgeolekupoliitikameetmetega, sealhulgas küberjulgeolekuga.

2. Mis on Euroopa Kaitsefond?

Euroopa Kaitsefond koosneb kahest õiguslikult eraldiseisvast, kuid täiendavast vahendist (vt joonis 1). Mõlemad võetakse kasutusele järk-järgult. Vahendite kasutamist koordineerib koostöönõukogu, kuhu kuuluvad komisjon, kõrge esindaja, liikmesriigid, Euroopa Kaitseagentuur ja vajaduse korral tööstusharu esindajad. Toetust ELi eelarvest kohandatakse vastavalt asjaomase tööstustsükli faasile.

Teadusuuringute ja kaitsevõime vahendite raames välja töötatud programmid ja vahendid on kaasavad ja osalemiseks avatud kõigi liikmesriikide toetusesaajatele. Esmatähtis on, et kõigil ettevõtetel, olenemata nende suurusest ja asukohast liidus, on võimalik olemasolevatest vahenditest kasu saada. Eelkõige peaksid kasu saama VKEd, kes on Euroopa innovatsiooni tugisammas ja tarneahelate jaoks hädavajalikud.

Joonis 1. Euroopa Kaitsefond

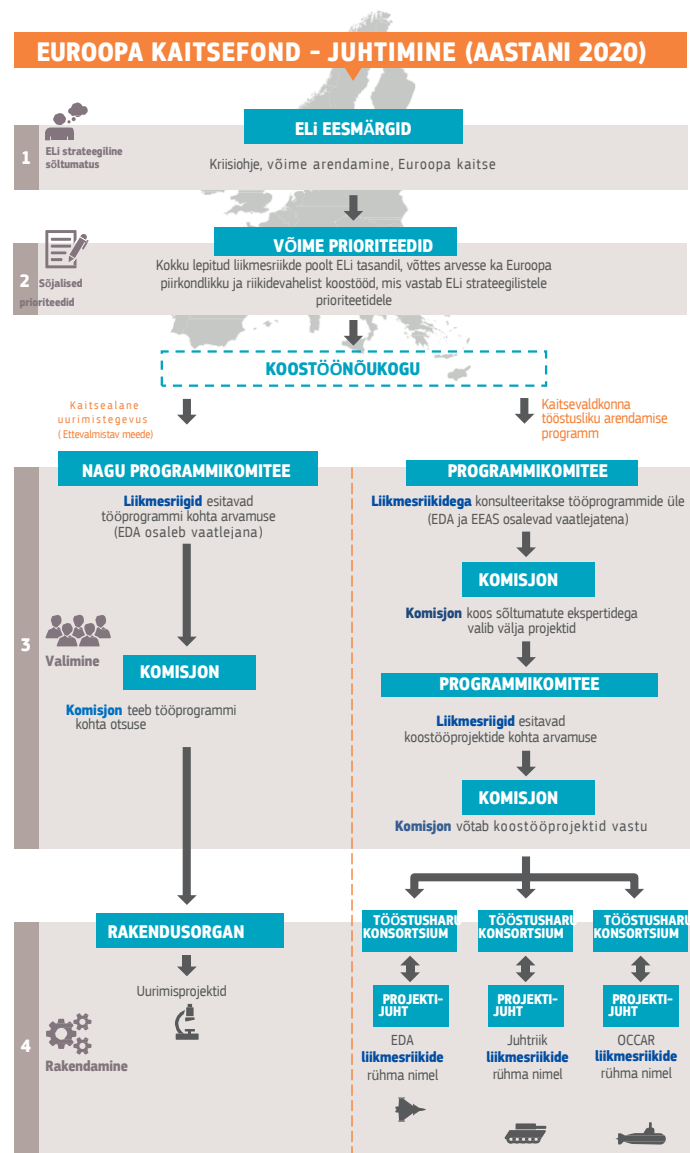
Teadusuuringute vahendi raames on juba hakatud rahastama teadusuuringute koostööprojekte uuenduslike kaitseotstarbeliste toodete ja tehnoloogiate valdkonnas ELi tasandil. Esimesed sammud tulevase programmi suunas on juba astunud. Käivitatud on katseprojekt ja ettevalmistav meede, mille prognoositav kogueelarve kolmeks aastaks on 90 miljonit eurot⁷. Rahastatavad projektid, mis võivad hõlmata alalise struktureeritud koostöö raames välja töötatud projekte, võtavad arvesse ELi tasandil liikmesriikide poolt kokku lepitud kaitsevõime prioriteete. Seda rahastatakse täies mahus ELi eelarvest järgmise mitmeaastase finantsraamistiku ELi sihipärase programmi kaudu. Prognoositav eelarve on ligikaudu 500 miljonit eurot aastas. Ettepanek kaitseuringute programmi kohta esitatakse 2018. aastal, et

⁷ C(2017)2262.

programmi saaks käivitada 1. jaanuaril 2021. Tulevasel kaitseuuringute programmil on spetsiaalne juhtimisstruktuur, mis vastab kaitsevaldkonna eripärale. Selle loomisel toetatakse katseprojekti, ettevalmistava meetme ja programmi „Horisont 2020“ juhtimisstruktuuride puhul saadud kogemustele.

Kaitsevõime vahendiga, mille mahuks on keskpika perioodi jooksul kavandatud 5 miljardit eurot aastas, toetatakse olulise kaitsevõime ühist arendamist ja omandamist. See peab järgima ELi tasandil liikmesriikide poolt kokku lepitud kaitsevõime prioriteete. Kuigi sissemaksud kaitsevõime vahendi tarbeks tulevad peamiselt liikmesriikidest, toetatakse kaitsealast koostööd ka ELi eelarvest, vähendades riske tööstusliku arengutsükli varasemates etappides. Sellised Euroopa kaitsevaldkonna tööstusliku arendamise programmi raames tehtavad sissemaksud toetavad Euroopa kaitsetööstuse konkurentsivõimet. Need võimendavad liikmesriikide poolset rahastamist Euroopa kaitsetööstuse toetuseks ühiste arenguprojektide käivitamisel ja elluviimisel. Nõue ühisrahastamise kohustuse võtmise kohta lõpptoote või tehnoloogia edasiseks arendamiseks ja hankimiseks liikmesriikide poolt suunab ELi rahastamist ja investeringuid elujõuliste projektide suunas prioriteetsetes valdkondades. Paindlik finantsraamistik pakub erinevaid võimalusi liikmesriikide vajaduste rahuldamiseks ühiste arenguprogrammide käivitamisel pärast prototüübi faasi, samuti ühisel omandamisel.

Joonis 2. Euroopa Kaitsefondi juhtimine kuni 2020. aastani

3. Fondi teadusuuringute vahend – teadusuuringute toetamine kaitseotstarbeliste toodete ja tehnoloogiate valdkonnas

Kaitsealased teadusuuringud on esmatähtsad, et arendada tulevast kaitsevõimet, ületada tehnoloogilist lõhet ning seeläbi seista vastu tekkivatele ja tulevastele julgeolekuohtudele Euroopas. Need aitavad arendada kesket tehnoloogilist oskusteavet ja oskusi.

Komisjon võtab kasutusele ELi vahendid, et võimendada ja täiendada riiklikke kaitsealaseid teadusprogramme. Keskendutakse ühistele kaitsealaste teadusuuringute ja tehnoloogia arendamise projektidele ning edendatakse teadusuuringute- ja tehnoloogiaalast koostööd kogu Euroopas, võttes arvesse ELi tasandil liikmesriikide poolt kokku lepitud kaitsevõime prioriteete. Järgitakse kaheastmelist lähenemisviisi: esmane kaitsealaste teadusuuringute ettevalmistav meede viib laiaulatuslikuma ELi kaitsealaste teadusuuringute programmi järgmise mitmeaastase finantsraamistiku raames.

a. Kaitsealaste teadusuuringute ettevalmistav meede

Rahastamisotsus, millega käivitati kaitsealaste teadusuuringute ettevalmistav meede, võeti vastu 11. aprillil⁸. Koos katseprojektiga on see esimene kord, mil ELi eelarvest toetatakse kaitsealaseid teadusuuringuid ja tehnoloogia arendamist.

2017. aastaks ette nähtud eelarve on 25 miljonit eurot. Komisjon on teinud ettepaneku, et eelarve oleks 2018. aastal 40 miljonit eurot ja 2019. aastal 25 miljonit eurot (kokku 90 miljonit eurot). Ettevalmistav meede on mõeldud uurimisvaldkondade⁹ jaoks, mis on esmatähtsad peamiste kaitsesüsteemide arendamise kiirendamise seisukohast. Liikmesriikide poolt, sealhulgas Euroopa Kaitseagentuuri raames, seatud prioriteetide alusel kuuluvad nende hulka kaitsealaste teadusuuringute ja tehnoloogia näidisprojekt ja paljud meetmed elutähtsa kaitsetehnoloogia, tulevase ja esile kerkiva murrangulise tehnoloogia ning standardimise ja koostegutsemisvõime valdkondades. Samuti rahastatakse strateegilisi tehnoloogiaprognose.

Euroopa Kaitseagentuur juhib ettevalmistava meetme aasta tööprogrammi rakendamist komisjoni nimel vastavalt 31. mail sõlmitud delegerimislepingule. Agentuuril on väärtuslikud eriteadmised ja kogemused kaitsevaldkonna uurimisprojektide korraldamisel ja juhtimisel. Lisaks aitab Euroopa Kaitseagentuur liikmesriikidel ja komisjonil kindlaks määrata uurimisteemad ning toetab teadusuuringute tulemuste kasutamist.

Ettevalmistava meetme rakendamisel abistavad komisjoni liikmesriikide ekspertide rühm ja nõuanderühm, kuhu kuuluvad tööstusharu, uurimis- ja tehnoloogiaorganisatsioonide, teadusasutuste, Euroopa Kaitseagentuuri ja Euroopa välisteenistuse eksperdid.

Tihedas koostöös liikmesriikide ja kaitsetööstusega töötati välja konkreetset rakendussätteid, et võtta arvesse kaitsealaste teadusuuringute eripärasid. ELi toetust antakse peamiselt toetustena. Esimesed konkursikutsed avaldatakse täna. Ettepanekute hindamisel võetakse arvesse nende tippset, mõju, kvaliteeti ja rakendamise tõhusust. Kaitsevaldkonna eetiliste ja õiguslike küsimuste ekspertide rühm vaatab läbi ettepanekutega seotud eetilised, õiguslikud ja ühiskondlikud aspektid.

Esimesed toetuslepingud kavatakse sõlmida 2017. aasta lõpuks. Komisjon vaatab ettevalmistava meetme rakendamisel tehtud edusammud läbi igal aastal.

Saavutatud vahe-eesmärgid

- Kokkulepe Euroopa Parlamendi ja nõukoguga 25 miljoni euro eraldamise kohta ettevalmistava meetme jaoks 2017. aastal;
- rahastamisotsuse vastuvõtmine ettevalmistava meetme käivitamiseks;
- kokkulepe tööprogrammi ja osalemistingimuste kohta (projektikonkursid ja toetuslepingute näidis);
- delegerimislepingute allkirjastamine Euroopa Kaitseagentuuriga;
- esimeste konkursikutsete avaldamine. Konkursikutsed keskenduvad peamiselt merepiirkonna mehitamata süsteemide tehnoloogilistele näidisprojektidele ning vägede kaitse ja sõdurisüsteemidele.

Järgmised sammud

- Esimeste toetuslepingute allkirjastamine – detsember 2017;

⁸ C(2017)2262.

⁹ Need meetmed määratakse kindlaks järgmistes tehnoloogiaklastrites: autonoomsed platvormid, C4ISR (juhtimine, side, infotehnoloogia, luure, seire ja reke), mõju, vägede kaitse ja sõdurite süsteemid.

- eelarve tagamine aastateks 2018 ja 2019, et saavutada ajavahemikul 2017–2019 eelarve kogumaht 90 miljonit eurot.

b. Sihtotstarbelise ELi kaitsealaste teadusuuringute programmi suunas

Kuigi ettevalmistav meede on oluline esimene samm, on selle ulatus ja kestvus piiratud. Selle eesmärk on näidata ELi rahastatavate teadusuuringute ja tehnoloogia arendamise lisaväärtust ning rajada alus sihtotstarbelisele ELi kaitsealaste teadusuuringute programmile järgmise mitmeaastase finantsraamistiku (pärast 2020. aastat) raames. Üleminekuga kaasneb ulatuslik arutelu kõigi sidusrühmadega, sealhulgas ELi institutsioonidega. Selle arutelu toetuseks konsulteerib komisjon ka ettevalmistava meetme raames loodud eksperdirühmaga tulevase kaitsealaste teadusuuringute programmi peamiste elementide üle.

Tulevane kaitsealaste teadusuuringute programm keskendub sihtotstarbelistele teadusuuringutele, mis toetavad kaitseotstarbeliste toodete ja uuenduslike tehnoloogiate arendamist. See peaks olema võimele suunatud ning keskenduma elutähtsatele kaitsetehnoloogiatele, samuti murrangulistele teadusuuringutele, mis võivad tugevdada Euroopa kaitsetööstuse tehnoloogiaalast juhtpositsiooni. Liikmesriigid määravad koostöös Euroopa Kaitseagentuuriga kindlaks kaitsevõime prioriteedid ning teadusuuringute ja tehnoloogia arendamise prioriteedid. Komisjon võtab neid tulevases kaitsealaste teadusuuringute programmis arvesse. Projekte aitavad välja valida eksperdid kindlaks määratud kriteeriumide (nt tiptase ja mõju) alusel ning tavaliselt on selleks vaja riikidevahelist koostööd. Tulevane programm peaks ulatuslikult kaasama erinevaid osalisi, sealhulgas VKESid.

Täpne seos programmi „Horisont 2020“ järglasega tuleb veel kindlaks määrata. Kaitsealaste teadusuuringute programmi rahastamine peaks toimuma eraldi ja sõltumatult tsiviiluuringute programmist.

Üldsuse ootustele vastamiseks ja suurte ambitsioonide kajastamiseks peab tulevasel kaitsealaste teadusuuringute programmil olema arvestatav eelarve. Euroopa kaitsealases tegevuskavas märkis komisjon sihtsummaks 500 miljonit eurot aastas. See muudaks ELi Euroopas üheks suurimaks kaitsealaste teadusuuringute ja tehnoloogia investoriks ning ühiste kaitsealaste teadusuuringute suurimaks investoriks.

Kogemused katseprojekti ja ettevalmistava meetme juhtimisel annavad suuniseid Euroopa Kaitseagentuuri tulevase rolli ja järelmeetmete programmi raames tulevase programmi üldise juhtimise kohta. Võttes arvesse olemasolevaid struktuure ja eriteadmisi, kaalutakse erinevaid võimalusi tööstusharu sidusrühmade kaasamiseks programmi ettevalmistamisel ja rakendamisel.

Järgmised sammud

- Jätkuv arutelu liikmesriikide, Euroopa Parlamendi, nõukogu, Euroopa Kaitseagentuuri, tööstusharu, teadusuuringute ja tehnoloogia arendamise organisatsioonide ning muude huvitatud isikutega programmi ettevalmistamisel;
- ettepaneku, millele on lisatud mõjuhinnang, vastuvõtmine 2018. aastal järgmist mitmeaastast finantsraamistikku silmas pidades.

4. Fondi kaitsevõime vahend – olulise kaitsevõime ühise arendamise ja omandamise edendamine

Ühine arendamine ja hankimine on majanduslikust seisukohast väga mõttekas, kuid on ka probleeme. Ühiste rahvusvaheliste arendus- ja hankeprogrammide jaoks on vaja ohtude ja vajaduste ühist hindamist ning osalevate liikmesriikide ja tööstusharu tõhusat partnerlust. Arendus- või hankeetapis tehtavate ühisinvesteeringute jaoks on vaja ka teataval määral sünkroniseerida liikmesriikide kaitseplaneerimist ja eelarvetsükleid. Suured algkulud ja projektide pikk kestvus võivad takistada olulisi investeerimisotsuseid.

Mõned tulevase kaitsevõime seisukohast esmatahtsad kaitsealased arendusprojektid ei ole hoolimata teadusuuringute ja tehnoloogia esmaste etappide rahastamisest ikkagi edenenud. Seepärast on eriti oluline ületada lõhe teadusuuringute ja arenduse vahel, st tagada, et uurimistulemused arendatakse välja vajalikuks kaitsevõimeks. Tsükli selles faasis on tõepoolest olulised tehnilised ja finantsriskid, mida üksikud liikmesriigid ei soovi või ei suuda võtta. Prototüüpide väljatöötamise ja katsetamisega kaasnevad suured algkulud ning tehnoloogilised riskid selles etapis on jätkuvalt märkimisväärsed. Koostööprogrammide puhul on selliseid probleeme lihtsam lahendada ja sageli suudetakse välja arendada tiipsemel kaitsevõimet, mida liikmesriikide relvajõud nüüdsest valdavad.

Hea näide on üleeuroopaline koostöö raketitehnoloogia valdkonnas: investeeringud projektidesse Storm Shadow/SCALP tiibraketid või Meteor ja IRIS-T õhk-õhk tüüpi raketid näitavad, et koostööprogrammid aitavad oluliselt kaasa mastaabisäästu, standardimise ja koostalitlusvõime saavutamisele.

Meteori, mis võeti kasutusse Rootsi õhujõududes 2016. aastal, loetakse üheks kõige võimekamaks väljaspool nähtavusulatust asuvate sihtmärkide hävitamiseks mõeldud õhk-õhk tüüpi raketiks. See töötati välja kuue liikmesriigi (Ühendkuningriik, Saksamaa, Itaalia, Prantsusmaa, Hispaania ja Rootsi) vajaduste rahuldamiseks ja sellega varustatakse vähemalt kolm Euroopa platvormi¹⁰.

Projektid nagu Eurofighter Typhoon näitavad ka, et Euroopa kaitsealased koostööprogrammid võivad tuua laiemat majanduslikku kasu. Programmi Typhoon uuringu¹¹ kohaselt mõjutas see osalevates liikmesriikides ligikaudu 100 000 töökohta, kusjuures kõrge kvalifikatsiooniga töötajate osakaal oli suur. See tõi kaasa olulist tehnoloogiaalast kasu ja võrseprojekte, samuti oskusi, mida on lihtne üle kanda muudesse sektoritesse, ja aitas isegi edendada kaasaegseid äritavasid selles tööstusharus.

Kaitsevõime vahendi mõju Euroopa kaitsetööstuse konkurentsivõimele	
–	Strateegilise kaitsevõime prioriteetide kindlaksmääramine eelkõige võimearendusplaani raames koos mitmeaastase rahastamiskavaga peaks looma tööstusharule stiimulid investeerimiseks innovatsiooni.
–	Kaitsevõime vahend peaks hõlbustama poliitiliste otsuste tegemist koostööprogrammide algatamise kohta, kiirendama nende elluviimist ja edendama innovatsiooni Euroopa kaitsevaldkonna tarneahelas.
–	Kaitsevõime vahend peaks julgustama nõudluse koondamist, mis viiks lõpuks ühissettevõtete loomiseni ja Euroopa kaitsetööstuse võimaliku konsolideerimiseni.

¹⁰ Eurofighter Typhoon, Dassault Rafale ja Saab Gripen. See on ette nähtud integreerida ka platvormiga Lockheed F-35 Lightning II.

¹¹ Hartley, The industrial and economic benefits of Eurofighter Typhoon, University of York, York, 2008.

– Kaitsevõime vahend peaks julgustama ühisoste, mis võimaldaksid Euroopa kaitsetööstusel saavutada mastaabisäästu ja seega tugevdada Euroopa kaitsetööstuse ülemaailmset konkurentsivõimet.

a. Ühise arendamise edendamine Euroopa kaitsevaldkonna tööstusliku arendamise programmi raames

Kaitsevõime vahendit haldaksid liikmesriigid oma vajaduste ja vahendite alusel. EL saab siiski täiendada riiklikku rahastamist ja luua stiimuleid ühiste arendusprojektide käivitamiseks. Tänapäevane ettepanek Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse kohta, millega luuakse Euroopa kaitsevaldkonna tööstusliku arendamise programm, on oluline samm selles suunas. Ettepaneku kohaselt on kahe aasta eelarve 500 miljonit eurot, st 245 miljonit eurot 2019. aastal ja 255 miljonit eurot 2020. aastal.

Euroopa kaitsevaldkonna tööstusliku arendamise programmi raames kaasrahastatakse osa arenduskuludest. Seepärast võib programmiga ette nähtud 500 miljonit eurot tuua kahe aasta jooksul ühise kaitsevõime arendusetapis kaasa märkimisväärsed investeeringuid kokku vähemalt 2,5 miljardit eurot.

Euroopa kaitsevaldkonna tööstusliku arendamise programmiga toetatakse tööstusharu kõrgtehnoloogilistesse toodetesse ja tehnoloogiasse tehtavate ühisinvesteeringute arendamisetapis. Programm võib samuti toetada äriinnovatsiooni (nt tehisintellekt, suurandmed, küberkaitse, robotika ja superarvutid) ärakasutamist tulevastes kaitseprojektides.

Programmis osalejate välja töötatud koostööprojektid peavad toetama ELi julgeoleku- ja kaitsepoliitika huvisid, pidades eelkõige silmas ELi tasandil liikmesriikide poolt (võimearendusplaani raames) kokku lepitud kaitsevõime prioriteete ja võttes samuti arvesse Euroopa piirkondlikku või mitmepoolset koostööd, mis vastab ELi strateegilistele prioriteetidele. Meie kaitsetööstuse konkurentsivõime suurendamise eesmärgil peaksid need aitama saavutada julgeoleku ja kaitse valdkonnas seatud eesmärgid, mis on kindlaks määratud Euroopa Liidu üldises välis- ja julgeolekupoliitika strateegias kriisiohje ja Euroopa kaitse osas.

Programm täiendab teadusuuringute vahendit ja sellega toetatakse meetmeid, mis keskenduvad uurimisjärgsele tegevusele, tuginedes ühistele tehnilistele nõuetele. See aitab tööstusharul käivitada ühiseid arendusprogramme või ajakohastada olemasolevaid programme meetmetega, mis toetavad ühiste tehniliste nõuete kindlaksmääramist, teostatavusuuringuid ning prototüüpide väljatöötamist ja katsetamist. Samuti saab seda kasutada ELi-üleste tööstus- ja tehnoloogiaalaste väljakutsete ja konkursside puhul, et saada kasu Euroopa tehnoloogilise ja tööstusliku baasi mitmekesisusest. Programm peaks toetama uuenduslikke VKEsid ja hõlbustama nende kaasamist Euroopa tarneahelatesse. See peaks vähendama killustatust, mis võib pärssida mastaabisäästu ja piiriülest kasutamist. Finantstoetus võib eelkõige olla toetuste või finantsinstrumentide vormis. Programmiga kaetakse üksnes osa arenduskuludest.

Programm hõlmaks esialgu aastaid 2019–2020. Toetuskõlblikud on üksnes projektid, mis hõlmavad vähemalt kolme ettevõtet vähemalt kahest liikmesriigist. Koostööprojekti võib hallata projektijuht, kelle valivad projekti kaasrahastavad liikmesriigid. Programm hõlmab mitut liiki projekte. See peaks tooma kasu nii kaitsetööstuse suurettevõtetele kui ka VKEdele, tagades ettevõtete ja liikmesriikide kaasatuse. Seega aitab programm edendada tööstusharu piiriülest koostööd ja kogu kaitsetööstuse konkurentsivõimet. Seepärast eraldatakse teatav osa kogueelarvest projektidele, mis võimaldavad VKEde piiriülest osalemist.

Järgmise mitmeaastase finantsraamistiku raames valmistatakse ette laiaulatuslikum programm, mille puhul võetakse arvesse varem saadud kogemusi. Tulevane programm võib hõlmata laiemas valikus projekte kui praegune programm, mille ulatus ja kestus on piiratud.

Juhtimise osas vastutab programmi üldise elluviimise eest komisjon. Mõned ülesanded võib ta siiski delegeerida rakendusorganile. Euroopa Kaitseagentuuril on esmatähtis roll võimete prioriteetide kindlaksmääramisel, samuti tehniliste nõuete ühtlustamisel. Agentuur osaleb vaatlejana programmikomitees, kuhu kuuluvad liikmesriikide esindajad, ja nõuanderühmas, kuhu kuuluvad tööstusharu esindajad ja muud kaitsesektori eksperdid. Ka Euroopa välisteenistus osaleb programmis, sealhulgas programmikomitee töös kooskõlas kohaldatavate eeskirjadega. Programmikomitee esitab komisjonile arvamuse iga-aastase tööprogrammi kohta ja väljavalitud koostöömeetmete rahastamise kohta.

Programm tagab sünergia alalise struktureeritud koostöö võimete sambaga. Alaline struktureeritud koostöö on üks aluslepingutes ette nähtud oluline vahend, millega aidatakse ellu viia ELi eesmärgi julgeoleku ja kaitse valdkonnas, edendatakse ELi operatiivset suutlikkust ning toetatakse tihedamat koostööd ja tõhusust kaitsevõime arendamisel. Alalise struktureeritud koostöö raames välja töötatud projektid aitaksid järjepidevalt tugevdada eri liikmesriikide ettevõtjate koostööd ja vahetult täita programmi eesmärgi ning seega on selliste projektide puhul ette nähtud suurem rahastamismäär.

Kuna programmi eesmärk on hõlmata suurt hulka projekte, siis ei ole osalemine alalise struktureeritud koostöös programmi raames toetuse saamise eeltingimus. Kaaluda võib toetuse andmist ka muudele projektidele, mis aitavad edendada ühiselt kokku lepitud kaitsevõime prioriteete, sealhulgas projektidele, mis viiakse ellu Euroopa Kaitseagentuuri raames või mis põhinevad piirkondlikul koostööl kooskõlas ELi julgeoleku- ja kaitsealaste huvidega.

Järgmised sammud

- Arutelud liikmesriikidega, et alustada selliste võimalike projektide loetelu koostamist, mis võivad saada toetust Euroopa kaitsevaldkonna tööstusliku arendamise programmi raames.
- Programmi kiire läbivaatamine ja vastuvõtmine kaasseadusandjate poolt. Selleks on vaja Euroopa Parlamendi ja nõukogu tugevat toetust. Seepärast esitab komisjon Euroopa kaitsevaldkonna tööstusliku arendamise programmi ettepaneku seadusandlike prioriteetide hulgas, mida kolm institutsiooni peaksid käsitlema eelisjärjekorras. Kokkulepe Euroopa Parlamendi ja nõukoguga 2018. aasta alguseks võimaldaks rahastada esimesi projekte 2019. aastal.
- Ambitsioonikama kaitsetööstuse arengu programmi ja selle mõjuhinnangu koostamine järgmises mitmeaastases finantsraamistikus. Programmi sihtmaht oleks 1 miljard eurot aastas, mis võimaldaks teha aastas Euroopa ühise kaitsevõime edendamiseks märkimisväärsed koguinvesteeringuid.

b. Tulevikuplaanid: aluse loomine võime ühiseks omandamiseks

Kaitsevõime arendamine ja omandamine on otseselt seotud, eelkõige rahastamise puhul. Euroopa kaitsevaldkonna tööstusliku arendamise programmi raames toetuse saamiseks peab kaitsetööstus näitama, et liikmesriigid on kohustunud ühiselt rahastama toetuskõlbliku projekti edasist arendamist ning hankima lõpptoote või tehnoloogia koordineeritud viisil, sealhulgas vajaduse korral ühishangete kaudu. Selline kohustus tagaks, et ELi eelarvest antakse toetust üksnes projektidele, mille puhul on põhjendatud ootus, et arendamine päädib hankega, ja mille puhul tehakse koostööd, et optimeerida investeeringuid ja tagada sünergia.

Hanked jäävad peamiselt liikmesriikide otsustada. Seepärast on oluline uurida täiendavaid stiimuleid, mis soodustaksid kaitsetstarbelise varustuse ühist omandamist, kuna see on kasulik koostalitlusvõime, mastaabisäästu, Euroopa elujõulise tööstusbaasi toetamise, hooldusega seotud kokkuhoiu, logistilise toe, koolitusvõimaluste ja juhtimisstruktuuri seisukohast. Sellised stiimulid võivad soodustada ka riikidevahelise varustuse ja ühise omandi lahendusi, mis võivad eriti hästi sobida võime puhul, mida alaliselt ei kasutata (nt strateegilised transpordivahendid).

Finantsraamistik

Kuigi kaitsevõime valdkonnas on ELi eelarve roll paratamatult piiratud, võib komisjon toetada liikmesriike mitmel moel, eelkõige aidates neil kasutada kaitsevõime ühiseks arendamiseks kõige sobivamat ja kulusäästvat rahastamiskorda. Praegu peavad asjaomased liikmesriigid läbirääkimisi ühiste hankeprojektide ja nende rakendamise üle enamasti juhtumipõhiselt. Võimaliku rahastamiskorraga seotud teadmisi ja parimaid tavasid ei ole süsteemselt dokumenteeritud, ühtlustatud ega jagatud, et neid saaks kasutada kõik liikmesriigid. Liikmesriikidel on ulatuslikud teadmised ja kogemused, kuidas kaitsealaseid riigihankeid korraldada, kuid puuduvad eksperditeadmised ja vahendid koostööprojektide tarbeks. Teabe saamiseks optimaalse rahastamiskorra kohta ning sellega seotud vahendite kasutamiseks ei ole ühtset juurdepääsupunkti. Iga ühise arendus- ja hankeprojektiga on seotud ainulaadsed nõuded ja eripärad ning seetõttu ei oleks asjakohane kohaldada universaalset lähenemisviisi. Siiski on mitmed koostööprojektidega seotud probleemid korduvad, nende puhul oleks hea kasutada valmis vahendeid ja saada soovi korral nõu selliste vahendite kasutamise kohta konkreetsete projektide kontekstis. Koostöös liikmesriikidega on komisjon teinud kindlaks mõned kõige sagedasemad probleemid ja nende võimalikud lahendused.

- Esimene ülesanne on sünergia loomine ja eelarvekulutuste koordineerimine. Liikmesriikide koostöö võimaldab luua sünergia ja mastaabisäästu, kuid selle sünergia vallandamist takistab sageli koordineerimatus eelarvevahendite kavandamisel, mis omakorda võib kaasa tuua viivitusi eelarvevahendite kättesaadavaks tegemisel koostööprojektide jaoks. Üks võimalik viis selle probleemiga toimetulekuks on riiklike vahendite koondamine konkreetsete koostööprojektide rahastamiseks,¹² mis võimaldaks eelarve koordineerimist ja kooskõlastamist vajalikul määral pika aja jooksul, ning vältida olukorda, kus asjaomasel aastal puudub vahenditele juurdepääs.
- Teine ülesanne on seotud riski ja kulude õiglase jagamisega. Kaitsevõime arendamise kulud võivad esialgu jaotuda (väheste) osalevate liikmesriikide vahel, vaatamata asjaolule, et hiljem saaksid sellest kasu ka teised liikmesriigid (nt standardsete hangete kasutamine). On võimalik töötada välja mehhanism, mille kohaselt maksaksid hankemenetluses osalevad liikmesriigid kulude katmise mehhanismi kaudu kompensatsiooni nendele liikmesriikidele, kes kulusid kandsid. On võimalus luua ka projektipõhiseid rahastamisvahendeid. Kui see on õigustatud, võib kõnealuseid rahastamisvahendeid kasutada ka kapitali (võla- või omakapitali) projektipõhise emiteerimise vahendina, et muuta struktuuri paindlikumaks ja tagada vahendite olemasolu, kui neid on vaja.

---

¹² Üks vahendite koondamise mehhanismi näide on Euroopa Kaitseagentuuri koostööalane finantsmehhanism, mille loomise kiitis heaks Euroopa Kaitseagentuuri ministrite tasemel kokku tulnud juhtorgan 18. mail 2017. Läbirääkimised liikmesriikidega programmi korralduse üle algavad peagi.

- Kolmas ülesanne on vältida tarneahelas rahastamisega seotud probleeme. Kaitsevõime arendamine hõlmab kaitsevaldkonna tarneahela mitmesuguseid osi – suuri teenuseosutajaid, kes tegutsevad peatöövõtjatena, ning väikeseid ja keskmise suurusega ettevõtjaid, kes tegutsevad alltöövõtjatena. Viimati nimetatud ettevõtjatel võib olla keeruline pääseda ligi vajalikule rahastamisele. Selliseid probleeme aitaks lahendada sihipärased finantsinstrumendid, nt tagatised, millega saab tagada kaitsevaldkonna (all)töövõtjate laene.
- Lisaks saaks liikmesriikide koostööd optimeerida ja lisaväärtust luua kaitsevõime alternatiivsete omandivormide abil (nt ühine omandiõigus, liisingstruktuurid).

Eespool kirjeldatud vahendid on osa Euroopa Kaitsefondi finantsraamistikust. Finantsraamistik hõlmab mitmesuguseid kokkuleppeid, millele liikmesriigid saavad toetuda koostöö edendamise ja ühishangete korraldamisega seotud rahastamisprobleemide lahendamisel. Finantsraamistiku kasutamine on liikmesriikide jaoks vabatahtlik ning see pakub eelkõige standardseid ja eelnevalt kindlaks määratud rahastamisvahendeid, mida liikmesriigid saavad paindlikult kasutada, et rahastada ühiselt selliseid projekte (ja mitte ainult neid), mida prototüübi loomise faasis toetatakse ELi eelarvest.

Lühiajalises perspektiivis on kavas luua koos liikmesriikidega ajutine komitee ja töötada välja standardised vahendid, et liikmesriigid saaksid vastava otsuse korral finantsraamistiku vahendeid kiiresti kasutusele võtta. Asjaomased vahendid võivad muu hulgas hõlmata standardvorme, tingimuste näidisevorme, standardeid projektipõhiste eriotstarbeliste rahastamisvahendite (special purpose vehicle, SPV) loomiseks või vajalike raamlepingute vorme. Ajutisse komiteesse kuuluvad nii kaitse- kui ka rahandus-/majandusministeeriumide esindajad ning Euroopa välis teenistuse, Euroopa Kaitseagentuuri¹³ ja muude asjaomaste sidusrühmade esindajad. Selleks et tutvustada parimaid tavasid ja vältida dubleerimist, on kavas kasutada võimalikult suures ulatuses ära liikmesriikide olemasolevaid struktuure, mehhanisme ja kogemusi kaitseprojektide ühisel rahastamisel. Komisjon toetab seda tegevust lähtudes oma eksperditeadmistest sarnaste vahendite kasutamisel muudes poliitikavaldkondades ning aitab kohandada kõnealuseid vahendeid vastavalt kaitsevaldkonna vajadustele.

Komisjon moodustab ka komisjonisisese rakkerühma, et aidata liikmesriikidel nende taotluse korral rakendada finantsraamistikku konkreetsete ühishangete projektide tarbeks. Näiteks annab rakkerühm nõu selle kohta, millised on projektipõhiste eriotstarbeliste rahastamisvahendite (sh omakapitalimaksud ja üleminekurahastamine kapitalituru instrumentide emiteerimise kaudu) puhul erinevate rahastamisvahendite kasutamisega kaasnevad eelised. Lisaks on rakkerühm ühtne kontaktpunkt, kellel on kasutada komisjoni eksperditeadmised muudes ühishangete projektidega seotud valdkondades, nagu näiteks vastavus ELi konkurentsi ja riigihankeid käsitlevatele õigusaktidele või eelarve statistiline käsitlemine. Rakkerühm oleks ühtne kontaktpunkt komisjoni eksperditeadmiste valdkonnas, pakkudes nõustamis-, haldus- ja, kui see on põhjendatud, ka finantsteenuseid neile taotluse esitanud liikmesriikidele, kes soovivad luua ühishanke projekti¹⁴. Sel moel saab komisjon tegutseda kaitsevaldkonna ühishangete puhul liikmesriikide usaldusväärse partnerina.

¹³ Eelkõige on koostööalase finantsmehhanismi loomisel kavas kasutada igakülgsest Euroopa Kaitseagentuuri eksperditeadmisi.

¹⁴ Tuleb märkida, et teatavate teenuste (nt finantsteenused) osutamine komisjoni poolt eeldaks volitusi kooskõlas Euroopa Kohtu praktikaga.

Kaugemale tulevikku vaadates on kavas uurida ka püsiva rahastamisstruktuuri loomise eeliseid võrreldes konkreetsete projektidega. Lähtudes üldisest eelarveraamistikust ning sõltuvalt oma ülesehitusest ja finantsprofiilist, võiks alaline struktuur pakkuda täiendavaid rahalisi stiimuleid, et arendada liikmesriikide koostöövõimet ja toetada ühishankeid¹⁵. Olenevalt sellest, milline saab olema kavandatava alalise struktureeritud koostöö lõplik kuju ja võttes arvesse selle koostöö kaasavat iseloomu, tuleks arutada ka võimalust koondada finantsraamistiku ja alalise struktureeritud koostöö raamistiku peamised aspektid.

Järgmised sammud:

- luua koos liikmesriikide ja asjaomaste sidusrühmadega ajutine komitee, et töötada välja standardsed esialgsed rahastamisvahendid, mis võiksid kuuluda finantsraamistikku;
- luua komisjonisisene rakkerühm, mis toimib ühtse kontaktpunktina ning toetab liikmesriike konkreetsete ühishankeprojektide elluviimisel, sealhulgas finantsraamistiku kohaldamisel ning osutab nõuande-, finants- ja haldusteenuseid;
- uurida võimalusi, et asutada lisaks projektipõhiste struktuuridele ka alaline finantsstruktuur, mille eesmärk on pakkuda täiendavaid rahalisi stiimuleid koostöövõime arendamiseks.

5. Toetada Euroopa integreeritud tarneahelaid ja konkurentsivõimelisi VKEsid

Kuigi tavaliselt rahastatakse kaitsevõime arendamist täies ulatuses riiklikest vahenditest, on suur osa riskist sageli tööstuse kanda. See on eelkõige probleem väiksemate tarnijate jaoks, kes sõltuvalt ostuhuvi muutumisest peavad oma toomisvõimsust sageli kohandama ja korrapäraselt ajakohastama ning olema innoveerimisel esirinnas. Nendel turuosalistel on kaitsevaldkonna tarneahelas oluline roll ja nende probleemid võivad mõjutada arendusprogrammide edukust. Probleemid võivad tekkida nii väljatöötamise etapis, kui ka järgnevate hangete jooksul.

Kaitsevõime arendamisega tegelevad mitte ainult peatöövõtjatena tegutsevad süsteemi suured teenuseosutajad, vaid ka VKEd ja keskmise turukapitalisatsiooniga ettevõtjad, kes tegutsevad sageli alltöövõtjatena. Sageli on protsessi kaasatud hulgaliselt omavahel seotud ja valdkonda panustavaid ettevõtteid. Kui ahela ühel lülil on probleeme investeringute rahastamisega või piisava käibekapitali hankimisega, võib see suurendada üldiseid arenduskulusid ja/või tootmise piirkulu. Samuti võib see põhjustada viivitusi kaitsevõime arendamisel ja hankemenetluses.

Võttes arvesse sektori uusi tehnoloogilisi väljakutseid (tehisintellektist robotiseerumiseni) tuleb meeles pidada, et tihti on kaitsetehnoloogia innovatiivsete lahenduste autoriteks idufirmad ning mõnikord ei pruugi kaitsevaldkond olla üldse nende peamine tegevusvaldkond. Asjakohased rahastamisvahendid, nagu riski- või omakapital, võivad aidata arendada Euroopa selliste tehnoloogiavaldkondade konkurentsivõimet, mis on Euroopa julgeoleku ja strateegilise sõltumatuse jaoks kriitilise tähtsusega.

---

¹⁵ Nagu märgitud Euroopa kaitsealases tegevuskavas: „Kaitsevõime vahendile eraldatud riiklike vahendeid käsitletakse stabiilsuse ja kasvu pakti alusel ühekordsetena, mis tähendab, et neid ei võeta arvesse eelarve struktuurses kohandamises, mida liikmesriikidelt oodatakse. Sama kehtib tagatiste puhul juhul, kui need mõjutavad eelarvepuudujääki ja/või võlga“.

Selleks et kasutada ära VKEde ja väiksemate alltöövõtjate potentsiaali, on kavas mobiliseerida kõik Euroopa Kaitsefondi vahendid, mis on ette nähtud uurimistegevuseks või võime suurendamiseks. Nii ettevalmistava meetme kui ka ELi kavandatud kaitsealase teadustöö programmi raames oodatakse laiaulatuslikku osalust, sealhulgas VKEde poolt. Euroopa kaitsevaldkonna tööstusliku arendamise programmiga tagatakse, et teatav osa kogueelarvest suunatakse projektidele, mis võimaldavad VKEde piiriülest osalemist. Sel viisil toetatakse programmi raames väikeste ja keskmise suurusega ettevõtjate kaasamist Euroopa tarneahelatesse.

Kuigi palju tööd on juba tehtud, et toetada VKEde ja allhankijate juurdepääsu piiriülestele turgudele ning hõlbustada nende integreerimist olemasolevatesse või uutesse tarneahelatesse, tuleb nii Euroopa kui ka riikide tasandil rohkem ära teha. Vaja on mitmesuguseid meetmeid, et toetada piiriülest turulepääsu. Sealhulgas on vaja meetmeid, mille eesmärk on

- vähendada siseturu killustatust ja parandada kaitsesektori ühtse turu toimimist;
- pakkuda toetust Euroopa struktuuri- ja investeerimisfondide raames või keskselt juhitavate ELi programmide raames;
- lihtsustada juurdepääsu Euroopa Investeerimispanga, Euroopa Investeerimisfondi ja muude turuosaliste (sh riiklikud tugipangad), pakutavale rahastusele, mis järgiks laenupoliitikat ning keskenduks eelkõige innovatsioonile, pakkudes selleks oma- ja riskikapitali vahendeid, ning
- toetada piirkondlike klastrite loomist kaitsevaldkonnaga seotud piirkondade Euroopa võrgustiku¹⁶ kaudu.

Rahastamisvahendid VKEde ja keskmise turukapitalisatsiooniga ettevõtjate toetamiseks

Komisjoni pakutud Euroopa kaitsepoliitika tööstusliku arengu programmiga nähakse ette rahastamisvahendid, et toetada VKEde ja keskmise turukapitalisatsiooniga ettevõtjate teadus- ja arendustegevust. Kõnealuseid rahastamisvahendeid saaks rakendada koostöös Euroopa Investeerimispanga grupiga (sealhulgas EIF innovatiivsete VKEde ja idufirmade jaoks) või muude asjaomaste partneritega.

Selleks et tarneahelas osalejad saaksid kasutada uusi võimalusi, võttes arvesse oma sisemisi piiranguid, toetab Euroopa Investeerimispanga grupp juba investeringuid julgeoleku- ja kaitsevaldkonnas, eelkõige kolmes kitsamas valdkonnas: i) kahesuguse kasutusega tehnoloogia (sh küberjulgeolek ja vaktsiinid), niivõrd kui need investeringud võivad olla ajendatud tsiviilotstarbelisest turustamisest; ii) füüsilise taristu kaitse, nt valve ja juurdepääsukontroll energia-, transpordi- ja linnapoliitika valdkonnas ning iii) telekommunikatsiooni ja infoinfrastruktuur, sealhulgas püsi-, mobiil- ja satelliitside, lairibavõrgud, andmekeskused ja arvutisüsteemid. Euroopa Investeerimisfond töötab hiljuti välja riskikapitali käsitlevad lepingud, mille eesmärk on toetada julgeoleku- ja kaitsevaldkonna idufirmasid. Euroopa Investeerimispangal on kavas suurendada veelgi oma panust ELi julgeoleku ja kaitse tegevuskavasse. See hõlmab esimese sammuna suuremat toetust kahesuguse kasutusega tehnoloogiatele, kodanikukaitse meetmete (nt füüsilise, küber- ja bioloogilise kaitse taristu tugevdamine) ulatuslikumat rahastamist ning toetuse laiendamist investeringutele, mis on seotud julgeoleku ja kaitsetegevusega. Pidades silmas vajadust teha muudatusi oma üldistes poliitikasuundumustes, on pangal teise sammuna kavas töötada välja tugev hoolsuskohustuse süsteem, et toetada liidus julgeolekusektori investeringuid;

---

¹⁶ <https://www.endr.eu/>.

Kuna laenuandmispiirangute tõttu võib juurdepääs teatavate kaitseotstarbeliste tegevuste rahastamisele olla piiratud, tuleks uurida riiklike ja piirkondlike tugipankade rolli asjakohaste rahastamisvahendite rakendamisel, et parandada VKEde juurdepääsu tarneahelale ning vajalikule rahastamisele. Mitu tugipanka võivad toetada ja toetavad juba aktiivselt riigikaitsega seotud projekte. Näited toetatud projektidest hõlmavad nii avaliku ja erasektori partnerlusprojekte sõjaliste teenuste osutamisel kui ka sõjalisi võimeid (nt soomussõidukid). Komisjon uurib, kuidas kasutada asjaomaseid rahastamisvahendeid kõige paremini seoses järgmise mitmeaastase finantsraamistikuga.

Struktuurifondide kasutamine ja arukas spetsialiseerumine

ELi rahastamisprogrammidel, eelkõige Euroopa struktuuri- ja investeerimisfondidel, võib samuti olla tähtis roll integreeritud tarneahelate edendamisel. Nagu on sätestatud Euroopa kaitsealases tegevuskavas, teeb komisjon tööd selle nimel, et edendada struktuurifondide pakutavaid rahastamisvõimalusi, mida liikmesriigid võiksid rakendada kaitsektoris, kui need vastavad kõnealuse fondi järgmistele eesmärkidele:

- i) kaasrahastada tootlikke investeerimisprojekte ja
- ii) ajakohastada Euroopa kaitsevaldkonna tarneahelat.

Kaitsetööstus võib aidata saavutada Euroopa struktuuri- ja investeerimisfondide sihte ja eesmärgi, milleks on näiteks regionaalmajanduse arendamise edendamine, sest kaitsetööstusse tehtud investeeringutel on suur mitmekordistav mõju oskustele, tööhõivele ning tehnoloogia ja majanduse arengule.

Euroopa Regionaalarengu Fond võib toetada kaitsektoris tegutsevate või kaitsektoriga seotud VKEde investeeringuid, kui nende peamine eesmärk on tugevdada liidu majanduslikku, sotsiaalset ja territoriaalset ühtekuuluvust, need vastavad ERFi toetuste kohaldamisalale ja aitavad saavutada olemasolevaid valdkondlikke eesmärgi¹⁷.

Näiteks investeeringud, mis on seotud kaitseotstarbeliste teadusuuringute ja innovatsiooniga, et arendada uusi tehnoloogiaid ja neid kasutusele võtta, on kõlblikud ERFist rahastamiseks, eelkõige juhul, kui need on seotud aruka spetsialiseerumisega ning investeeringu eesmärk on aidata kaasa liidu majanduslikule, sotsiaalsele ja territoriaalsele ühtekuuluvusele.

Täiendavad meetmed VKEde toetamiseks kaitsektoris

Komisjon võtab järelmeetmeid seoses VKEde piiriülest juurdepääsu kaitse- ja julgeolekuvaldkonna lepingutele käsitleva nõuanderühma aruandega, mis avaldati 30. novembril 2016. Komisjonil on kavas võtta vastu liikmesriikidele ja hankijatele suunatud soovitusel, et toetada VKEsid ja allhankijaid mitmesugustes valdkondades. Soovitused hõlmavad järgmist:

- konkreetsete meetmed selle kohta, kuidas riigihankeametid saaksid hõlbustada piiriülest ning VKEde ja keskmise turukapitalisatsiooniga ettevõtjate osalemist kaitsevaldkonna riigihankemenetlustes. Sellised meetmed võiksid hõlmata varajast teavitamist pikaajalistest kavades ja prioriteetidest, hanke eelnevat reklaamimist, piiriülest ja VKEde osalemist lihtsustava riigihankemenetluste väljatöötamist, tarnijate ja pakkujate koolitamist jne;
- tööstuspoliitika meetmed nagu rahastamisskeemid, mis võtavad arvesse VKEde kaitse vajadusi, või meetmed, mille eesmärk on anda teavet VKEde ja nende suutlikkuse

¹⁷ Vastavalt määrusele (EÜ) nr 1301/2013.

kohta, toetada kaitseklastrite arendamist, arendada oskusi, toetada ja viia ellu teadus- ja koolitusprojekte, mis toetavad VKEde kaasamist.

Neid soovitusi võetakse eeldatavalt vastu 2017. aasta lõpuks ja arutelud liikmesriikidega on juba alanud. Soovitustele järgneb tööstusharu kaasamine, et luua kogu tarneahelat hõlmav hea tava, mida tuleb järgida, et ettevõtted oleksid konkurentsivõimelised, pakutaks parimaid tooteid ning allhankijatel kogu Euroopas oleks tagatud osalemisvõimalus, olenemata nende asukohast. Komisjon loodab tööstusharu, eelkõige peatöövõtjate, aktiivsele osalemisele selles protsessis.

Järgmised sammud:

- määrata kindlaks see osa Euroopa kaitsevaldkonna tööstusliku arendamise programmi eelarvest, mis on suunatud VKEde piiriülest osalemist võimaldavatele projektidele;
- arutada VKEde piiriülest osalemist ja sihtotstarbeliste rahastamisvahendite loomist, et valmistada ette ettepanekud järgmise mitmeaastase finantsraamistiku jaoks;
- EIP grupp tõhustab lühiajalises perspektiivis oma toetust kahese kasutusega tehnoloogiale, suurendab kodanikukaitse meetmete rahastamist ning laiendab toetust investeeringutele, mis on seotud julgeoleku ja kaitsetegevusega. Pidades silmas vajadust teha muudatusi oma üldistes poliitikasuundumustes, on pangal teise sammuna kavas töötada välja tugev hoolsuskohustuse süsteem, et toetada liidus julgeolekusektori investeeringuid;
- kuna laenuandmispiirangute tõttu võib juurdepääs teatavate kaitsetarbeliste tegevuste rahastamisele olla piiratud, tuleks järgmise mitmeaastase finantsraamistiku raames uurida riiklike ja piirkondlike tugipankade rolli asjakohaste rahastamisvahendite rakendamisel, et parandada VKEde juurdepääsu tarneahelale;
- tõsta teadlikkust olemasolevatest võimalustest, mida pakuvad ELi rahastamisprogrammid ja riiklikud või piirkondlikud tugipangad;
- töötada koos kaitsetööstusega välja head tavad, mida kohaldatakse kogu tarneahela ulatuses.

KOKKUVÕTE

Euroopa Kaitsefondi tegevus on juba tulemusi andnud.

Kaitsealaseid teadusuuringuid käsitlev ettevalmistav meede on käivitunud ning kolme aasta jooksul on teadusuuringute jaoks ette nähtud ligikaudu 90 miljonit eurot. Täna ettepanekuga Euroopa kaitsevaldkonna tööstusliku arendamise programmi kohta eraldatakse kaitsevõime vahendi raames kuni 2020. aastani 500 miljonit eurot, mis võib luua 2019. aastaks investeeringuid vähemalt 2,5 miljardi euro ulatuses.

Lisaks käivitab komisjon mitu rahastamisvahendit, millele peaks kiiresti järgnema liikmesriikide koostööprojektid. Komisjon on valmis toetama liikmesriikide konkreetsete ühishankeprojektide puhul.

Komisjon täidab oma kohustusi. Euroopa Parlament ja nõukogu peaksid selle ettepaneku nüüd vastu võtma esmajärjekorras. Liikmesriigid peaksid 2018. aasta jooksul kindlaks tegema ja ette valmistama kiiremas korras rahastamist vajavad projektid.

Need ettepanekud ja meetmed on osa muutustest, et liikuda Euroopa tihedama kaitsekoostöö suunas. Seda toetatakse ka järgmise mitmeaastase finantsraamistiku raames pärast

2020. aastat, kui Euroopa Kaitsefondist rahastatakse pooli Euroopa kaitsevaldkonna koostööprojekte.

Nende ettepanekutega annab komisjon oma panuse, et luua Euroopa Liit, mis turvab ja kaitseb. Euroopa Kaitsefond toetab Euroopa kaitsetööstuse konkurentsivõimet. Fond on Euroopa julgeoleku- ja kaitsekoostöö liidu loomise eestvedaja.

LISA

Kaitsealase koostöö toetamine finantsraamistiku kaudu

Komisjon osaleb aktiivselt finantsraamistiku rakendamisel. Liikmesriikide ja asjaomaste sidusrühmade esindajatest luuakse ajutine komitee, mille eesmärk on ühtlustada finantsraamistiku vahendeid võimalikult suures ulatuses, et võimaldada nende kiiret kasutamist lähtuvalt konkreetsest projektist. Komisjon moodustab ka komisjonisisese rakkerühma, et aidata liikmesriikidel nende taotluse korral rakendada finantsraamistikku konkreetsete ühishangete projektide tarbeks. Seega on komisjonil kavas anda konkreetne panus liikmesriikide toetamiseks ühishankeprojektide puhul.

Finantsraamistiku standardimine

Finantsraamistiku vahendite standardimisel võetakse arvesse olemasolevaid tavaid ja kontseptsioone ning riiklikke, piiriüleseid ja rahvusvahelisi kogemusi. Selleks et vältida dubleerimist, tuleks olemasolevad struktuurid ja mehhanismid siduda finantsraamistikuga parimal võimalikul viisil. Samas peaksid need jääma avatuks kasutatava raamistiku erinevatele võimalustele.

Eelarvevahendite koondamine

Kõige lihtsamalt öeldes tähendab eelarvevahendite koondamine seda, et kaitseprojekti raames koostööd teha otsustanud liikmesriigid kannavad asjaomase summa rahaliste vahendite koondamise mehhanismi riikliku üksuse pangakontole. Summat saab seejärel kasutada konkreetsete projektide kaasrahastamiseks, mida teostatakse koostöös muu liikmesriigiga / muude liikmesriikidega. Praegu on olemas mõned näited juba koondatud või alles koondatavate vahendite kohta kaitsevaldkonnas, mis annab aimu võimalikest valikutest. Näiteks on Relvastuskoostöö Organisatsioon (OCCAR) loonud lihtsa rahaliste vahendite koondamise mehhanismi ja Euroopa Kaitseagentuuril (EDA) on praegu loomisel koostööalane finantsmehhanism¹⁸ – rahaliste vahendite koondamise mehhanism, mis võimaldaks liikmesriikidel muu hulgas vahetada tagastatavaid ettemakseid. Komisjonil on kavas tööd jätkata, eelkõige selleks, et uurida ja hinnata, millises ulatuses võiks olemasolevaid mehhanisme kombineerida finantsraamistiku keerukamate vahenditega.

Eriotstarbelise rahastamisvahendi kaudu toimiv kulukatmismehhanism

Kulude katmise tulemusena tekib nn kvaasitulu, mis laekub tagasi esialgsele investeerijale, st liikmesriigile, kes investeeris võime arendamisse. Kui need tulud koondatakse eriotstarbelise rahastamisvahendi (SPV) raames, siis oleks rahavoogude struktuur sarnane projekti rahastamise struktuuriga. eriotstarbelise rahastamisvahendi puhul võiks kaaluda kahte rahastamise struktuuri: i) omakapitali kaudu rahastamine (kõik arendamises osalevad liikmesriigid teevad eriotstarbelisse rahastamisvahendisse arenduskulude katmiseks võrdse suurusega kindlasummalise makse, mis vastab omakapitali osalusele) või ii) sildfinantseerimine (arendamises osalevad liikmesriigid võivad otsustada rahastada osa arenduskuludest, väljastades kapitalituru instrumente (nt projektivõlakirjad), vähendades oma eelnevat osalust eriotstarbelise rahastamisvahendi omakapitalis). Komisjonil on kavas jätkata mitmesuguste institutsiooniliste, finants- ja juriidiliste aspektide täpsustamisega, mis on vajalikud kõnealuse struktuuri ja projektipõhise rahastamisvahendi rakendamiseks. Eesmärk

---

¹⁸ 18. mail 2017 võttis Euroopa Kaitseagentuuri juhtnõukogu vastu koostööalase finantsmehhanismi, mis on Euroopa Kaitseagentuuri sihtotstarbeline A kategooria programm. Liikmesriikidega alustatakse peagi läbirääkimisi programmi korralduse üle ning need peaksid eeldatavasti lõppema lähikuudel.

on lihtsustada nende kasutamist standardimise ning kogemuste ja parimate tavade vahetamise abil.

Tarnija laenu tagatis projektipõhise rahastamise puhul

Laenu tagatist saab kasutada kaitsevaldkonna (all)töövõtjate laenude tagamiseks. Ühe võimalusena laenu tagatiste andmiseks võivad hankes osalevad liikmesriigid luua vahendite koondamiseks eriotstarbelise rahastamisvahendi ja seeläbi tagatisfondi. Alternatiivne võimalus tagatisfondi eelrahastamisele on nõuda osalevatelt liikmesriikidelt lisatagatise esitamist, et tagada piisav krediitkvaliteet. Komisjonil on kavas tegevust jätkata, eelkõige on kavas uurida võimalusi institutsioonidevahelise koostöö tugevdamiseks avaliku sektori finantseerimisasutustega (nt riiklikud tugipangad) teatavate rahastamisvahendite (nt laenu tagatised) rakendamisel.

Muud võimalikud vahendid

NATO raames võib juba tuua näiteid ühise omandi kohta kaitsektoris (nt hargmaine mitmeotstarbeline tanker-õhustranspordilaevastik ja strateegilise õhustranspordi võimekus). Seni saadud kogemused võiksid moodustada kasuliku aluse finantsraamistiku vahendite edasiseks arendamiseks, et toetada liikmesriike ühise omandi soetamisel. Rendileping võiks olla ka potentsiaalselt kasulik täiendus finantsraamistikule. Liikmesriik (liikmesriigid) võiksid näiteks rentida kaitsevõimet erasektorilt ja/või ühisomanduses olevalt ettevõttelt. Konkreetse olukorra puhul võiks kaaluda ka rentimist muudelt liikmesriikidelt või kolmandatelt riikidelt, kui need riigid on spetsialiseerunud teatavale kaitsevaldkonnale ja/või neil on vaba kaitsevõimet. Teine võimalus võiks ELi (nt komisjoni või agentuuri) jaoks olla kaitsevõime (nt kahesuguse kasutusega kaubad) rentimine erasektorilt (kui alusleping seda võimaldab).

Projektipõhine toetus finantsraamistiku rakendamisel

Komisjon loob komisjonisisese rakkerühma, mis on valmis aitama liikmesriike finantsraamistiku rakendamisel. Rakkerühm saab anda konkreetset projektipõhist abi. Järgnevalt on esitatud näited abi kohta, mida komisjonisisene rakkerühm võiks osutada.

